

Václav Břicháček

LAUDATIO

u příležitosti udělení Ceny Nadace Dagmar a Václava Havlových VIZE 97

Philipu G. Zimbardovi

Pražská křižovatka
5. října 2005

Sedm dálkových setkání s Philipem G. Zimbardem

Vážené dámy, vážení pánové,

Jan Amos Komenský kdysi přirovnal špatné vychovatele k ukazatelům u cest - naznačují cestu , ale samy nejdou. Pravým opakem je dnešní nositel ceny Dagmar a Václava Havlových VIZE – 97 profesor psychologie Philip G. Zimbardo. Cestu ukazuje vlastní aktivitou, výzkumy i občanskou angažovaností. Jen velmi stručně naznačím sedm setkání, kterými dnešní laureát ovlivnil české psychology.

Poprvé to byl jeho slavný a neustále citovaný výzkum umělého vězení. Prokázal nad vši pochybnost, že role, do které se jedinec dostane – byť jako neoprávněný vězeň či jako všemocný dozorce – jednoznačně a výrazně ovlivní jeho chování. Pod sociálním tlakem se lidé dopouštějí činů, které jsou v rozporu jak s běžnými morálními normami, tak s jejich svědomím.

Po druhé jsme měli možnost – byť jen na dálku a ne zcela podrobně - sledovat jeho občanskou angažovanost při úsilí o jistou nápravu vězeňství ve směru větší výchovné i organizační péče.

Třetí setkání se dotýká Zimbardova sledování života člověka v čase – od jeho minulosti přes současný stav k časové perspektivě budoucího snažení. Vytvořil spolu s Boydem promyšlený nástroj pro sledování rozdílů mezi lidmi v časovém rozměru celého života. Jednání v čase bývá relativně stálé a prosazuje se jak v běžných situacích, tak při hledání nových zkušeností a budoucích plánů. Právě pohled do budoucnosti je podstatný v každé etapě života.

Zimbardo nemohl jako občan nepřemýšlet o událostech ze 11. září 2001 – zavedl termín „pretraumatický stresový syndrom“, který oslabuje mentální zdraví velkých populací. Pokud nejsme racionálně informováni o možných rizicích a o cestách, jak na ně reagovat, narůstá nejistota i nedůvěra k vládnoucím autoritám – a to bylo čtvrté setkání.

Páté setkání se týká zaměření vědecké práce. Po zvolení prezidentem Americké psychologické společnosti požadoval, aby psychologie vystoupila z laboratoří či z universitních poslucháren a předkládala veřejnosti průkazné poznatky, které mohou zlepšit naše životy. Tuto zdánlivě triviální myšlenku dokázal domyslet do celé řady organizačních i technických podrobností.

Šesté setkání se týkalo Zimbardovy ochoty k široké mezinárodní spolupráci. Několik článků, které vyšly v našich časopisech, působilo velmi inspirativně a mnohé z nás ovlivnilo.

A konečně sedmé setkání se koná dnes v sále, kde minulost se snoubí s budoucími plány a záměry. Osobní setkání bude jistě zdrojem dalších námětů pro úvahy o vzniku duševních poruch, o nezdravých důsledcích soustředění jedince na sebe samého, o sociální izolaci, která vzniká mnohdy z ostychu a nesmělosti a o celé řadě dalších námětů pro překonávání mnoha svízelnů, které přináší současná doba.

O jednotlivých setkáních se Zimbardovým působením se dočteme podrobně ve vydávaném sborníku jeho studií. Nepochybuji, že poselství letošního laureáta ceny Dagmar a Václava Havlových bude i nadále předáváno nám i našim následníkům. Za to již s předstihem profesoru Philipu Zimbardovi děkuji a blahopřeji k udělené ceně.